

JOHAN FREDRIK SUNDBLOMIN ARVOITUS

Johan Fredrik Sundblomin ilmaantuminen asiakirjoihin on arvoitus. Kupariseppän kisällinä hänet löytää Tampereen seurakunnasta. Hänet kirjoitettiin Tampereen kirkonkirjoihin 08.04.1847 merkinnällä: tullut Turusta. Tampereelta hän otti muuttokirjan 14.02.1848 Kristiinankaupunkiin. Hän lienee kulkenut useissa kaupungeissa, mutta 04.01.1850 hänen merkittiin tulleen Viipurista Tampereelle. Kesällä 16.06.1850 hän oli täyttänyt 25 vuotta. Tampereen kirkonkirjoihin oli näet merkitty syntymäaika ja paikka 16.06.1825 Nykarleby. Tampereella tapausta oli juhlittu voimallisesti. Seuraavan päivän kohdalle papinkirjaan oli merkitty "fylleri". Merkintä seurasi häntä vielä Turun kirkonkirjaan. Palattuaan 19.12.1850 vaellukseltaan hän ilmoittautui Turun ruotsalaiseen seurakuntaan.

Avioliittoon Sundblom vihittiin vuonna 1853. Vaimo oli Wilhelmiina Bång, vihkimishetken mukaisen Turun kirkonkirjan ja myöhempien kirkonkirjamerkintöjen mukaan syntynyt 03.03.1826 Tammelassa. Vihkimistapahtuman jälkeen alkoi Sundblomeista Turun ruotsalaisessa seurakunnassa säännöllinen rippikirjan aukeama. Perhe kasvoi. Johan Konrad, perheen esikoinen, syntyi 12.11.1853, neljää vuotta myöhemmin, 02.10.1857, tytär Alma Vilhelmina. Eräässä vaiheessa Turussa perheen apuna oli vaimon sisar, jonka kirkonkirja tiesi olevan Erik Bångin tytär Tammelasta.

Tämänhän pitäisi olla täysin asianmukaista. Mutta kun tiedustelin Uudenkaarlepyyn seurakunnasta lisätietoja Johan Fredrikistä, sain vastauksen: joko syntymäaika on väärä tai poika ei ole syntynyt Uudessakaarlepyyssä.

Todellakaan ei Uudenkaarlepyyn kaupunkiseurakunnan eikä edes maaseurakunnan kastekirjassa ole 16.06.1825 merkintää

yhdestäkään syntyneestä, ei lähipäivinäkään. Johan Fredrik-nimisiä kastettuja on kymmenen vuoden markinaalilla (5v. ennen väitettyä synt.päivää tai 5 v. sen jälkeen) vain pari. Itse Sundblom-nimeä ei tapaa koko Udestakaarlepyystä. Onko siis syntymäaika ja -paikka virheellisesti merkitty eli poikaa olisi etsittävä muualta kuin Udestakaarlepyystä?

Vaikka Turun kirkonkirjassa ei ennen vuotta 1850 tunneta Johan Fredrik Sundblomia, niin Turun kupariseppän kisällien pääkirjassa on ensimmäinen merkintä 27.12.1845, jonka mukaan nuori kisälli Johan Fredrik Sundblom oli läsnä kokouksessa. Vakuutena oli kisällin oma nimi-kirjoitus. Käsiala on selvää ja säännöllistä, kuka lieneekin antanut hänelle luku- ja kirjoitustaidon opetusta. Mestarin omat merkinnät näyttävät melkoisilta harakanvarpailta.

Ennen kisällinäytettä Johan Fredrikin oli pitänyt palvella oppipoikana. Ammatikoulutuksesta tiedämme, että yleensä noin 14 vuoden iässä käsityöläisammattiin pyrkivä poika järjestettiin jonkun mestarin luo oppipojaksi. 1700-luvun alussa annettu asetus määräsi, että pojan puolesta oli esitettävä maistraatin laatima syntyperätodistus. Näin siinä tapauksessa, että hän oli kaupungista. Jos hän oli maalta, tarvittiin kihlakunnan oikeuden laatima syntyperätodistus. Todistus osoitti, että oppipojaksi pyrkivä oli kaikin puolin kelvollisten ja rehelliisten vanhempien aviolapsi. Aviottomien lasten syrjintä oli epäoikeudenmukaista. Mutta tavoitteena oli välttää pedanttisella ankaruudella kaikkea, mistä koituisi vähäisintäkään varjoa käsityöläisammatin kunnialle tai arvolle.

Sääntöjen mukaan oppiin tultaessa oli tehtävä sopimus pojan holhoojan ja mestarin välillä. Useissa tapauksissa mes-

tari tuolloin pidätti oikeuden lyhyen aikaa kokeilla pojan soveltuvuutta ammattiin, ennen kuin hän sitoutui lopullisesti ottamaan tämän. Turussa seppien ammattikunnassa oppipoikien koeaika oli kaksi viikkoa. Vuoden 1669 ammattikunta-asetus salli kahden kuukauden koeajan. Kupariseppäin ammattikunnan kirja ei kerro 1840-luvulta mitään. Sivun laidassa on lyhyt maininta: ammattikunnan vanhimman C. Granqvistin aikana tähän kirjaan ei mitään tilejä tehty eikä viety joulukuun 10 päivään 1857. Sama toteamus oli jo aikaisemman vanhimman ajalta.

Vuonna 1845 Johan Fredrik oli 20-vuotias. Oppipoika-aikanaan - kolmea vuotta ennen vuotta 1845 - hän oli täyttänyt 16 vuotta, eli hänestä oli pitänyt maksaa henkiraha ja hänet oli ilmoitettu henkikirjoitusluetteloon. Turun henkikirjoituksessa 1845 kupariseppäin ammattikunnan vanhimalla Carl J. Granqvistilla oli ollut neljä oppipoikaa. Sinä vuonna henkikirjoitukseen merkittiin ammattikunnan vanhimman oppipoikien sukunimetkin. Gustaf Sundström, Carl Dunderberg, Anders Andersson, Johan Sander, Carl Lindholm oppipojista sekä kisällit Johan Lindeman, Wilhelm Palmroos, Carl Gustaf Fredman ja Johan Fredrik Lillman avustivat ammattikunnan vanhinta vuonna 1842. Luettelon Johan ei olekaan Sundblom. Tämä ei siis ole ollut ammattikunnan vanhimman taloudessa.

Tarkkaa tietoa Sundblomin olinpaikasta ei voi saada, koska vuoden 1842 henkikirjoituksessa toisen kupariseppämestarin E.J. Alanderin oppipojat on mainittu vain ristimänimien. Vuonna 1845 Alanderin oppipojista yksi oli Johan, vuonna 1842 oli ollut kaksi Johan-nimistä oppipoikaa. Näiden joukkoon voisi mahtua Sundblomkin. Huomattakoon, että myöhemmin, kun Johan Fredrik asui ja toimi kisällinä Turussa hän asui Alanderin omistamassa talossa. Alanderilla oli paitsi asuintaloansa parempien ihmisten puolella myös talo n:o 101 Pohjoiskorttelissa. Tähän taloon Alander sijoitti kisällejä asumaan. Siellä aikanaan asuivat myös Sundblom ja hänen perheensä.

Oppisopimus oli asetuksen mukaan ilmoitettava ammattikunnan vanhimmalle ja sopimus immatrikuloitava ammattikunnan kirjoihin. Saman asetuksen mukaan oppiaika oli 3-5 vuotta. Kupariseppäin ammattikunnan kirjamerkintöjä ei ole ole-

massaa. Ei ole siis tarkistettavissa. Oppiaikana oppipoika joutui juoksemaan kaikilla mestarin asioilla. Aluksi hän ei varsinaisiin ammattitehtäviin pääsytäkään.

Oppipojan puolesta oli annettava takaus, ettei poika jätä mestaria. Samoin tarvittiin takaus vahingon varalle. Mestarin kuului antaa ammattiopetus. Sen lisäksi hän valvoi pojan siveyttä: ei kortin peluuta, ei nopan heittoa. Isälinen kuri valitsi. Poika oli itse asiassa mestarin mielivallan alainen. Sundblomin perimätieto kertoo, että humalassa ollut mestari kirjoitti viestin, sulki sen kuoreen ja lähetti oppipojan viemään kirjeen poliisikamarille. Poika toimi käskyn mukaan. Kamarilla poliisit naurahtivat kirjeen luettuun, komensivat pojan vatsalleen penkille, yksi poliisi irrotti vyönsä ja lätki poikaa takamuksille. Kirjeen viesti: antakaa pojalle selkäsauna.

Tämäkin kokemus kuului kasvatukseen. Pojan oli opittava olemaan kuuliainen ja uskollinen mestarille kunnioitettava mestaria. Silloin mestari ei häntä erottaisi. Mutta poikakaan ei saisi paeta mestarin luota. Jos hän niin tekisi, kohtaisi häntä rangaistus. Jos pakenijaa ei tavoitettaisi, ei kukaan saisi ottaa karkulaista palvelukseensa. Ero mestarin palveluksesta seuraisi heti, jos poika varastaisi tai muuten hävittäisi mestarin omaisuutta.

Tiedämme Turun kupariseppän kisällien kirjan merkintöjen perusteella, että Johan Fredrikin oppipoika-aika oli päätynyt 27.12.1845. Kisällin piti saada todistus mestarilta. Oppiajan päätteeksi hänen hänen oli toimitettava mestarille tynnyri olutta. Sääntöjen mukaan kisällikokelaan täytyi ammattikunnan arvosteltavaksi tehdä jokin ammattityö. Mitä Sundblomilta oli vaadittu, ei ole tiedossa. Mestarin velvoitteena oli lahjoittaa vasta valmistuneelle puku. Edelleen kisällit vaativat, että heitä kohdeltiin herroina. Ainakin Sundblom-nimi ilmaantui arkikäyttöönkin, henkikirjoitukseen ym. Enää ei riittänyt pelkkä Johan.

Kisällillä oli oikeus siirtyä toisen mestarin palvelukseen. Oikeastaan oli suotavaakin, että hän avartaisi siten ammattikokemustaan. Valmistuttuaan Sundblom viipyi Turussa seuraavaan vuoteen. Kupariseppän kisällien kokouksissa hän

oli läsnä 13.06.1846 ja 28.12.1846. Siitä ovat nimikirjoitukset vakuutena.

Kevättalvella 1847 Sundblom lähti vaellukselle. Hänet kirjoitettiin Tampereen kirkonkirjoihin 08.04.1847 merkinnällä: tullut Turusta. Turusta muuttoilmoitusmerkintää en ole löytänyt. Ehkä Tampereella ensimmäiseksi muuttoilmoitukseksi oli riittänyt Sundblomin kisäl-linkirja. Tampereelle muuton jälkeen muutto- ja saapumisilmoitukset ovat säännölliset. Kisälleillä oli omat sääntönsä uudelle paikkakunnalle saapumis-seremonioista. Eri asia on, noudatettiinko niitä enää 1800-luvun puolivälissä - varsinkaan Tampereella, joka vapaa-kaupunkina oli ammattikunta-asetuksen ulottumattomissa.

Tampereen kirkonkirjassa on Sundblomin henkilötiedot: syntymäaika ja -paikka - sen sijaan ei vanhempien nimiä - ynnä 14.02.1848 muutto Kristiinankaupunkiin, 04.01.1850 muutto Viipurista Tampereelle ja 19.12.1850 muutto Turkuun. Tämän muuttoilmoituksen Sundblom oli esittänyt Turun ruotsalaisessa seurakunnassa, koska tästä alkaen Turun kirkonkirja tuntee Johan Fredrik Sundblomin.

Vaelluksellaan Sundblom oli välillä poikennut Turussa. Turun kisällien pääkirjaan oli merkitty 25.02.1848 vanhan kisällin J.Fr. Sundblomin läsnäolo. Näin siis Tampereelta Kristiinankaupunkiin matkatessaan hän oli käynyt Turussa. 27.12.1850 hän ei ollut kisällien kokouksessa, vaikka muuttokirjan mukaan hän ei ollut enää Tampereella. Kisällien pääkirjassa oli 25.02.1850 merkintä, että J.Fr. Sundblomin velka (3 ruplaa 30 kopeekkaa) oli maksettu. Ehkä kisällin valmistumisen juhlinta oli silloin maksettu. 29.12.1851 läsnä kisällien kokouksessa, 26.07.1852 ja 06.09.1852 ja 27.12.1852 ja 09.08.1853 ja 27.12.1853 samoin. Välillä Sundblom lähetettiin tilaustöihin Turun ulkopuolelle - näin ilmenee Sundblomin Konrad-pojan painetuista muistelmista. Turun kupaisepän kisällien kokouksessa hän oli läsnä 27.04.1854; 01.02.1855; 26.07.1856; 24.01.1857; 15.08.1857 ja 27.02.1858. Uutena tulokkaana oli lisäksi toinen kisälli Erik Sundblom mukana 27.02.1858 kokouksessa.

18.12.1858 J.Fr. Sundblom ei ollut Turun kokouksessa, merkintä puuttuu. Tiedetään, että hän oli saanut urakan kor-

jata Tammelassa Forssan puuvillatehtaan kuparikatto. Muutto oli merkitty Tammelan kirkonkirjaan 26.10.1858. Koko perhe vaimo Wilhelmiina sekä lapset Konrad ja Alma seurasivat mukana. Professori Esko Aaltosen vanhan Forssan kuvauksessa kerrotaan köyhän pitäjänräätälin mökistä, joka oli ollut hajoamaisillaan jo räätälin aikana, mutta siinä vielä asui aikansa kupariseppä Sundblom. Oleskelua Forssassa kesti vuoden 1859 yli. Vuonna 1859 Sundblom ei ollut läsnä kisällien kokouksessa. Perheen äiti joutui menemään Turun lääninsairaalaan. Lähdeteos - Konrad-pojan muistelmät - ei kerro, oliko sairaana äiti vai oliko kysymyksessä perheen tyttären sairaalahoidto (jossakin vaiheessa tältä oli amputoitu oikea jalka) vai oliko syntymässä perheeseen kolmas lapsi. Tammelan kirkonkirjassa Forssan tehtaan väestön merkinnöissä mainitaan, että Turusta tuli Tammelaan 26.10.1858 Johan Fredrik Sundblom s. 16.06.1825 Nykarleby sekä vaimonsa Wilhelmina Bång, s. 03.03.1826 Tammela ja heidän lapsensa Johan Konrad, s. 12.11.1853 Turku, Alma Wilhelmina, s. 02.10.1857 Turku ja Adolf Fredrik, s. 20.07.1859 Tammela. Takaisin Turkuun perhe muutti 04.02.1860.

Turussa kisällien kokouksessa Sundblom oli 25.02.1860. Oleskelu Turussa - perhe asui pohjoisessa kaupunginosassa - siis toispuolellä jonne eikä kaupungin paremmalla puolella - jäi hetkeksi. Turusta Sundblomit muuttivat Taalintehtaalle. Siellä perhe eli vakava-raisen tuntuisesti, mikäli on uskominen Konrad-pojan muistelmia. Talouteen kuului lehmä, ehkä muitakin kotieläimiä. Mutta Taalintehtaallekaan ei jääty pysyvästi. Perheen äiti oli syntyisin Tammelasta - siitäköhän johtui, että perhe muutti toistamiseen Tammelaan. Tällä kertaa ei jääty Forssan tehdaskylään. Perhe sai omistukseensa oman mökin. Konrad-pojan kertoman mukaan se ei ollut tilava, mutta kuitenkin viihtyisä.

Vuonna 1861 Turun kupariseppän kisälleillä oli ollut kaksi kokousta (09.03. ja 15.03.), samoin vuonna 1863. Mutta Sundblomin nimikirjoitusta ei enää pääkirjassa ole. 1860-luvulla ammattikuntalaitos ei ollut enää lain säätämä. Käsiyöläinen sai vapaammin valita työpaikkansa. Johan Fredrik Sundblom toimi nyt itsenäisenä mestarina suorittaen tilaustöitä Tammelassa.

1866-1867 maata koettelivat ankarat nälkävuodet. Sundblomit eivät näköjään kärsineet suoranaista ruoan puutetta. Huonona aikana kenties sentään tilaukset vähenivät. Perheen kuopuksen muistelmista lueimme, että kiertämään lähteneet kerjäläiset pysähtyivät kuparisepänkin mökin luona, pyysivät saada tyydyttää nälkäänsä jätiesangosta löytämillään ruoka-aineilla. Siihenkin nälkäiset olivat tyytyneet.

Perheen äiti oli siis syntyisin Tammela. Tammelan kastekirja tuntee yhden Wilhelminan, jonka isä olisi Erik. Mutta tämä tytär oli merkitty aviottomaksi. Äiti oli 26-vuotias itsellisenäinen piika Liisa Matintytär, ja isäksi oli ilmoitettu muuan renki Erik, kotoisin Perniön seurakunnasta. Wilhelminan syntymäaika oli 03.02.1825, ei siis 03.03.1826 täsmäisi. Wilhelminan äidin asuinpaikka oli Tammelan Kauklahti. Kauklahteen Sundblomit asettuivat asumaan. Koska Wilhelmina-äidillä oli useita sisaria, niin Erik-isä oli oleskellut pitempään Kauklahdessa. Bång nimeä ei Tammelassa kirkonkirjaan viety, ennenkuin tyttäret kävivät piikomassa Turussa. Saisiko väittää, että piiat tulivat Turkuun vailla muuttokirjaa ja aikanaan tehtiin suullisesti ilmoitus kirkonkirjaa varten, kun entisestä piiasta tuli turkulainen kisällinvaimo.

Aiempien kolmen lapsen lisäksi perheeseen syntyi myöhemmällä Tammelan kaudella vielä kaksi lasta: Anna 21.12.1866 ja Lyyli (Lydia Sofia) 21.05.1873.

Tammelassa Johan Fredrik Sundblomin päivät päättyivät 04.02.1890. Hän oli silloin elänyt 64 vuotta 7 kuukautta 18 päivää ilmoitetusta syntymäajastaan. Vaimo Wilhelmina kuoli 05.01.1903 76 vuoden 10 kuukauden 2 päivän iässä ilmoitetusta syntymäajasta. Sundblom-nimi jäi perinnöksi Lounais-Hämeeseen ja aikanaan suomennettiin Suvensalmeksi. Vain yksi sukuhaara oli uskollinen alkuperäiselle nimelle. Sekin tosin sammumassa.

Selvittämättä on vielä, mistä Sundblom-nimi on lähtöisin. Ahvenanmaalta Sundista oli tullut Turkuun täällä nikarimestariksi kohonnut Sundblom, jolla ei näytä olleen yhteyttä meidän kupariseppäämme. Vuonna 1821 oli Sundissa otettu kaksi avioliittoon kuulutusta. Toisen otti pitäjänsuutari Sundblom, joka avioitui lukkarin tyttären kanssa. Toinen kuulutettu oli renki Fredrik Gab-

rielsson, joka kutsui itseään Sundblomiksi ja joka aikoi avioitua 26.03.1821 piika Anna STina Johansdotterin kanssa. Rengille kirkonkirjan pitäjän mukaan sukunimi oli tarpeeton, siten kai on tulkittava lisäys: "kallande sig Sundblom". Gabriel näkyy olleen harvinaisen nim; renki Fredrikin isäksi sopii vain eron saanut sotamies Gabriel Flink. Gabriel Flinkille ja tämän vaimolle Maja Pehrdsdotterille syntyi 27.03.1786 Sundin köyhäintalossa poika, joka ksteessa sai nimen Fredrik.

Piika Anna Stinan isä oli renki Johan Carlsson. Johan Carlssonille ja tämän vaimolle Anna Lena Johansdotterille oli syntynyt 18.05.1803 tytär, joka kastettiin Anna Stinaksi.

Mitä syytä Fredrik Gabrielssonilla - sotilasnimi ei periytynyt, koska Fredrik ei seurannut isäänsä sotilaan ammatissa - oli kutsua itseään Sundblomiksi?

Sundblomien alkukoti on Föglön pitäjä Ahvenanmaalla. Yksi oli Sommarön kylässä Mellangård, joka oli 5/16 manttaalin talo. Toinen oli Sonbodan kylässä Norr-

Mitä syytä Fredrik Gabrielssonilla - sotilasnimi ei periytynyt, koska Fredrik ei seurannut isäänsä sotilaan ammatissa - oli kutsua itseään Sundblomiksi?

Sundblomien alkukoti on Föglön pitäjä Ahvenanmaalla. Yksi oli Sommarön kylässä Mellangård. Se oli 23/64 manttaalin talo. Toinen Sonbodan kylässä Norrgård, joka oli 5/16 manttaalin talo. Kolmas oli saman kylän Ollas. Kaikkien isäntänä oli joku Sundblom. Noin 60 vuotta edellä mainitun kuulutuksen jälkeen henkikirjoitus tunsii Föglössä paitsi mainittujen talojen Sundblom-nimiset isännät vielä torppari Daniel Sundblomin Henriks-nimisellä tilalla piian, jonka nimi oli Hanna Sundblom. Sonbodan kylän Pellaksen tilalla asui silloin laivuri Michel Sundblom. Erikseen maksoi henkirahan talollisen tytär Augusta Sundblom.

Entä jos vuonna 1821 renki Fredrik Sundblom avioiduttuaan pestautui Föglön pitäjässä laivaan ja otti vaimonsa apuhenkilöksi laivalle mukaan. Kevätkesällä 1825 - neljä vuotta myöhemmin - hä ehkä teki samoin. Aviopari olisi siis ollut purjehtimassa Pohjanlahden rannikolla, kun oltiin Uudenkaarlepyyn satamassa ja vaimon aika koitti. Laivan lähtiessä jälleen merelle siihen ei ehditty noutaa pappia, kapteeni antoi hätäkasteen. Pojasta tehtiin isän kaima Fredrik. Nimen

eteen lisättiin vielä Johan. Syntymäpaikaksi merkittiin Nykarleby. Näin ongelma saisi luonnollisen selityksen. Tärkeintä

on löytää Johan Fredrikin rippikoulumerkintä. Siinä yhteydessä saanemme tarkistuksen perhetietoihin.

Höda Lådan Beträffning utgör 80. Rubel Silver, 80.

Åbo den 27. December 1842.

Emottagen af Gust. Lindeman för svar

*Altgef. J. F. Sundblom
Vog. Johan C. G. Rosander*

Lähdeluettelo

Carl v. Bonsdorff, Åbo stads historia (Handtvärkarens utbildning) s. 554-631, Helsingfors 1904

Konrad Sundblom, Tositapauksia erään juomarin elämästä, Kaiku-yhdistyksen kokouksissa Tammelassa lukenut Konrad Sundblom, Hämeen Sanomien kirjapaino, Hämeenlinna 1890, 48 sivua

Erkki Sarkki, Erään puuhakkaan miehen elämä, Esivanhemmat 1/1986
sama, Turun kuparisepänkisällit 1848 ja 1857, Esivanhemmat 1989,
Turun Sukututkijat ry:n julkaisu

Turun ja Porin läänin henkikirjat 1842, 1845, 1863, 1879 Turun Maakunta-arkisto

Turun kuparisepän kisällien kirjat 1825-1866, Turun kaupunginarkisto (Kopparslagare gesällernas hufvudbok; Kopparslagar gesällernas Creditbok)

Kuparisepän ammattikunnan tilikirja (Kopparslagareämbetet Räkenskaper), Turun Kaupunginarkisto ("Under Kopparslagar Älderman C. Granqvist tid har icke någon Räkenskap blifvit givet eller infört tills den 10 Dec 1857 i denna boken")

Föglön, Sundin, Tampereen ja Uudenkaarlepyyn kirkonkirja kopiot Valtionarkisto

Virkatodistuksia Tammelan, Tampereen ja Uudenkaarlepyyn kirkkoherranvirastoista